

OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava
Podružnica Pragersko, Pionirska ulica 13
2331 Pragersko

OD ORUMENELEGA FOTOGRAFSKEGA PAPIRJA DO SELFJA S PRAGERSKEGA

Etnologija

Raziskovalna naloga

Avtorici: Tina Koban

Laura Mrdović

Mentorica: Bojana Marin

Somentorica: Nataša Marinič Vidonja

Pragersko, 2015/16

KAZALO

1. POVZETEK	3
2. UVOD	4
2.1 Namen raziskovalne naloge	4
2.2. Hipoteze	4
3. TEORETIČNI DEL	5
3. 1 Nekaj besed o fotografiji	5
3. 2 Zgodovinski pregled	5
3. 3 Analogna in digitalna fotografija	8
3. 4 Vrste fotografij	9
4. RAZISKOVALNI DEL.....	10
4. 1 Polstrukturirani intervjuji.....	10
4. 1. 1 Fotografiranje domačih	11
4. 1. 2 Shranjevanje fotografij	18
4. 1. 3 Odnos do fotografij.....	19
4. 2 Anketa.....	21
4. 2. 1 Rezultati ankete.....	21
5. RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK.....	27
6. LITERATURA.....	30
7. PRILOGE.....	31
7. 1 Anketa.....	31
7. 2 Seznam informatorjev	32

1. POVZETEK

Zadnje čase mladi pogosto sami sebe fotografiramo in rečemo, da delamo selfije. To početje naju je pripeljalo do ideje, da raziščeva področje fotografiranja. Zanimalo naju je, kako se je način fotografiranja spreminjal v zadnjih desetletjih. Spraševali sva se, kdo je v preteklosti fotografiral, kako pogosto, ob katerih priložnostih ter kako to poteka danes. Ker albuma s selfiji nimava, najini starši pa po drugi strani večkrat pogledajo in pokažejo stare albume z družinskimi fotografijami, naju je zanimalo tudi spreminjanje shranjevanja fotografij ter še posebno, kakšen je odnos različnih generacij do fotografij. Odgovore na najina vprašanja sva raziskali s pomočjo dela z različno literaturo ter s pomočjo polstrukturiranih intervjujev, ki sva jih opravili med tremi različnimi starostnimi skupinami informatorjev, ki živijo na Pragerskem. Ugotovili sva, da so navade fotografiranja in shranjevanja fotografij med intervjuvanci starejše, srednje in mlajše generacije zelo različne. Razlike se pojavljajo tudi v odnosu do fotografij. Z anketo, ki sva jo izvedli med učenci naše šole, sva raziskali, kako pogosto, ob katerih priložnostih in zakaj delajo selfije. Meniva, da je fotografiranje samega sebe vedno bolj samoumevno ter da se bo v prihodnosti fotografiranje, tako v tehničnem kot v širšem družbenem okvirju, še naprej spreminjalo. V prihodnje bi bilo zanimivo raziskati, kakšne posledice bo imelo spreminjanje fotografiranja, shranjevanja fotografij, objavljanja na družabnih omrežjih za posameznika in družbo ter kako objavljanje selfijev vpliva na naše zasebno življenje.

Ključne besede: selfi, fotografiranje, Pragersko

2. UVOD

2.1 Namen raziskovalne naloge

Raziskovalno nalogo sva naredili učenki devetega razreda. Ker se obe zelo radi fotografirava in pogosto delava selfije, naju je začelo zanimati, kako so to počeli naši starši in stari starši v preteklosti in kako to počnejo različne generacije na Pragerskem danes.

Namen najine raziskovalne naloge je izvedeti, ali se danes med različnimi generacijami pojavljajo razlike v načinu fotografiranja in shranjevanja fotografij ter ali so se v preteklih desetletjih ti načini spreminjali. Prav tako sva želeli ugotoviti, kakšen je odnos do fotografiranja in fotografij pri posameznih generacijah. Posebno pozornost sva namenili selfijem. Z anketo sva skušali ugotoviti, kako pogosto, ob kakšnih priložnostih in zakaj delajo selfije učenci naše šole.

Raziskovalno nalogo sva razdelili na teoretični in raziskovalni del. V teoretičnem delu sva najprej opredelili sam pojem ter ga osvetlili iz različnih zornih kotov. S pomočjo virov in literature sva podali kratek zgodovinski pregled, razlike med analognim in digitalnim fotografiranjem ter opisali vrste fotografij glede na različne kriterije. Raziskovalnega dela sva se lotili s pomočjo polstrukturiranega intervjuja ter anketnega vprašalnika. Tako pridobljene podatke sva opisali in strnili v ugotovitve, ki sva jih zapisali v povzetku. Raziskovalno nalogo sva opremili s prilogami ter seznamom virov in literature.

2.2. Hipoteze

Predvidevali sva:

- Med različnimi generacijami se danes pojavljajo razlike v načinu fotografiranja in shranjevanja fotografij.
- V preteklih desetletjih so se spreminjali načini fotografiranja in shranjevanja fotografij.
- Družinske fotografije so univerzalna vrednota.
- Učenci naše šole pogosto delajo selfije z namenom, da jih objavljajo na družabnih omrežjih.

3. TEORETIČNI DEL

3. 1 Nekaj besed o fotografiji

Beseda fotografija je sestavljena iz dveh grških izrazov, iz besede photos, ki pomeni svetlobo, in besede graphein, ki pomeni pisati. Fotografijo bi na ta način lahko poimenovali tudi svetlopis oz. upodabljanje na posebne svetlobno občutljive plasti (Papotnik, 1994).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je pod geslom fotografija zapisano: »kar nastane na osnovi delovanja svetlobnih žarkov na snov, občutljivo za svetlobo, slika...« (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>, geslo fotografija)

Besedo fotografija sva poiskali tudi v Leksikonu Cankarjeve založbe, kjer je zapisano: »Fotografija (gr.), tehnika, s katero dobivamo sliko okolice s kemijskimi učinki sevalne energije, zlasti svetlobe (osvetljevanje, svetlobna slika).« (Leksikon Cankarjeve založbe, 1988, str. 287).

Fotografija je lahko namenjena dokumentiranju stvarnosti, za kar jo koristi večina ljudi. Seveda je lahko tudi ustvarjalna in umetniška. Najštevilčnejše na svetu so zagotovo družinske fotografije z rojstnih dni, porok, potovanj ...

»Fotografije kot izdelki in fotografiranje kot proces so vpleteni v mnoga področja življenja in so predmet raziskovanja mnogih ved.« (Ferlež, 2002, str. 12).

Zanimiva je različna uporaba fotografije v etnologiji. Najpogosteje etnologi fotografije uporabijo kot slikovni vir, s katerega proučujejo različne stvari. Naslednji primer uporabe fotografij v etnologiji predstavlja fotografijo kot neke vrste dokumentacijo raziskave. V tem primeru etnologi sami posnamejo fotografije. Velikokrat jih zanima fotografiranje kot proces, pa tudi razmerje med človekom in fotografijo. (Ferlež, 2002).

Tudi naju je prav s tega zornega kota vodilo razmišljanje med raziskovanjem.

Misliva, da je pomen fotografije za naju kar preprost: fotografiranje nama pomeni spomine, saj jih fotografija znova sveži, ko le-ti začnejo bledeti. Dandanes si dneva brez fotografij ne znava predstavljati, saj so postale del najinega vsakdana.

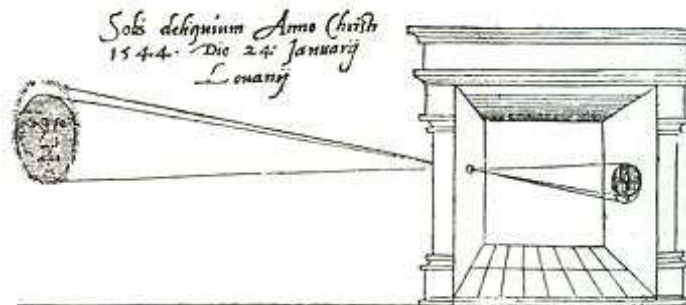
3. 2 Zgodovinski pregled

Razvoj fotografije in razumevanje optike sega daleč v zgodovino. Ljudje so že v prazgodovini na naraven način opazovali učinke osnovnih zakonitosti fotografiranja. Živeli so v jamah ali pa v majhnih prazgodovinskih bivališčih, ki so imela drobne razpoke. Skozi te je prodiral žarek sončne svetlobe in projiciral podobe od zunaj, ki so bile obrnjene narobe, kar je pojavu pridalo poseben čar. Prav gotovo so ljudje že v prazgodovini opazili, kako jasno in natančno je mogoče prenesti neko podobo na ravno ploskev ter da na nekaterih površinah ostanejo obrisi tudi po tem, ko močna svetloba več ne sveti nanje. Vendar je bilo vse to za prazgodovinskega človeka verjetno le čarovnija, ki pa je kasneje vodila ljudi do pomembnih spoznanj in izumov fotografije (Hedgecoe, 1980).

Aristotel je v 4. stol. pr. n. št. opazoval naraščajočo obliko sonca ob delnem mrku, ki se projicira na tla skozi majhne odprtine med listi drevesa ter ugotovil, da manjša kot je odprtina, ostrejši je predmet. Poročal je tudi o pojavu, pri katerem svetloba meče skozi majhno odprtino na steni zrcalno sliko na nasprotno steno v prostoru. Takšno napravo za ustvarjanje podob »skozi luknjico« so pozneje poznali pod imenom »camera obscura«, kar v latinščini pomeni temna soba (Papotnik, 1994).

Podrobneje je opisal delovanje camere obscurae Leonardo da Vinci ob koncu 15. stoletja. Priporočal je opazovanje s soncem obsijanih predmetov v temni sobi, kamor skozi luknjico

pada svetloba, ki se odbija od osvetljenega predmeta in riše podobe na tankem kosu papirja. Intenzivneje so jo začeli uporabljati renesančni umetniki v Italiji v 16. stol., kar predstavlja prvi večji korak v zgodovini fotografije. Prva znana risba camere obscurae, na kateri holandski matematik in zdravnik Dainier Frisius opisuje, kako opazovati sončni mrk, ne da bi pri tem poškodovali oči, je bila narisana v šestnajstem stoletju (slika 1).

Slika 1: Prva znana risba camere obscurae (Vir: Velika knjiga o fotografiji, str. 11)

Čeprav camera obscura ni bila popolna naprava, so jo v 17. stoletju iz velikosti sobe zmanjšali na dimenzijo lesene škatlice, ki so jo umetniki lahko prenašali s seboj in si z njo pomagali pri risanju portretov, pokrajin in vedut (Velika knjiga o fotografiji, 1979).

Camera obscura so v naslednjih letih nenehno izboljševali. Med vsemi izboljšavami naj omeniva le dve. Prva bistvena sprememba, ki je kasneje vplivala tudi na razvoj fotografije, je bila vstavev leče v odprtino camere obscurae. Prvič jo omenja Gerolamo Cardano leta 1550 kot pripomoček, ki izboljšuje vid. Ker je bila po obliki podobna zrnom rjave leče, je pripomoček dobil ime po stročnici, saj latinsko lens pomeni leča. Drugo pomembnejšo izboljšavo predstavlja zaslonka. Iznajdbo pripisujejo Danielu Barbaroju, sodila pa naj bi v začetek 16. stoletja. Zaslonko so vstavili v camera obscura, da bi izboljšali ostrino slike (Hedgecoe, 1980).

Mnogi uporabniki camere obscurae so najverjetneje razmišljali tudi o postopku, ki bi omogočil ohraniti projekcijsko sliko za vedno. Pri tem napredku so odločilno vlogo odigrali razni kemijski poskusi. Med prvimi je bilo odkritje Johanna Henircha Schulza, profesorja anatomije, ki je odkril, da srebrov nitrat razpade na svetlobi. Delal je poskus z oborino krede v dušikovi kislini in po naključju postavil steklenico z mešanico srebrovega nitrata na sončno svetlobo. Čez nekaj minut se je tista stran steklenice, ki je bila direktno osvetljena s sončnimi žarki, obarvala temno vijoličasto, ostali del pa je ostal bele barve. Ko je steklenico pretresel, je barva na osvetljeni strani izginila. Nadaljeval je poskus, tako da je na steklenico nalepil papirnate vzorce in jo postavil na sonce. Vzorci so se izrisali kot slike na steklenici. Da bi se prepričal, ali obarvanost nezaščitenih kemikalij povzroči svetloba ali toplota, je dal steklenico v peč ter ugotovil, da toplota ne povzroči enakega učinka. Vendar je slika vzorcev hitro izginila, saj je v določenem času namreč svetloba v sobi obarvala bele figure prav tako temno. Te iznajdbe v praksi ni znal uporabiti, zavedal pa se je, da je njegovo odkritje edinstveno in pomembno. Poskuse so za njim nadaljevali številni drugi znanstveniki. Med njimi naj omeniva le še Thomasa Wedgwooda, ki se je prvi domislil uporabiti na svetlobo občutljive snovi v camera obscuri. Poskusil je narediti odtis listov in kril žuželk na belem usnju, prevlečenim s srebrovim nitratom. Poskus mu je seveda uspel, vendar slike še ni znal ohraniti (Velika knjiga o fotografiji, 1979).

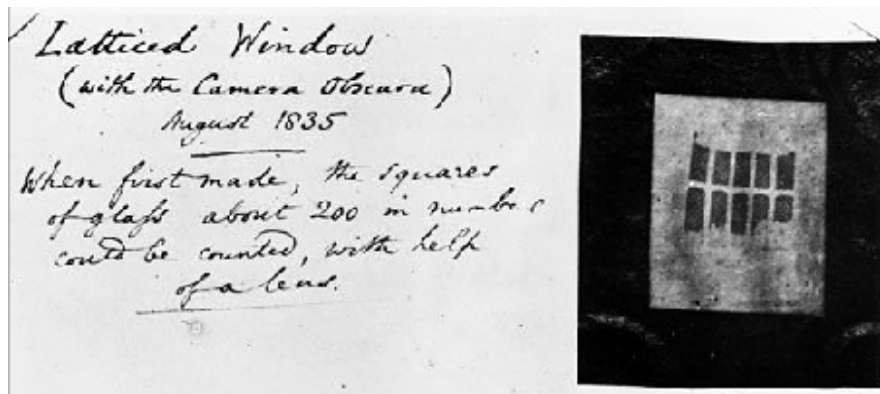
Prvo obstojno fotografijo oziroma heliografijo (sončna risba) je 1826-27 ustvaril Joseph Nicéphore Niépce. Narejena je na kositrni plošči, prevlečeni z bitumnom iz Judeje (derivat asfalta), ki na svetlobi otrdi in posvetli. Ploščo je potem očistil z mešanico sivkinega olja in terpentina, da se je na osvetljenih delih pokazala temna površina kositra (Papotnik, 1994).

Slika 2: Prva fotografija - avtor Joseph Nicephore Niepce (Vir: Vse o fotografiji, str. 20)

Za prelomnico v zgodovini oz. rojstni datum fotografije pa velja 19. avgust 1839, ko je francoska Akademija znanosti odkupila postopek Louisa Daguerra ter fotografijo proglasila za last vsega človeštva. Do odkritja novega postopka je Louisa Daguerre prišel čisto po naključju, ko je pripravljeno ploščo odložil v omaro s kemikalijami. Nekaj dni kasneje je opazil, da se je na plošči pojavila latentna slika, katero naj bi povzročili hlapi živega srebra, ki so izhajali iz počenega termometra. Vendar tudi ta slika ni bila obstojna. S poskusi jo je uspel fiksirati in postopek imenoval dagerotipija, ki ga je opisal v knjižici »Zgodovina in opis postopka, dagerotipija imenovanega«. (Hedgecoe, 1980).

S tem, kako vtisniti sliko na papir, se je ukvarjal tudi angleški matematik William Henry Fox Talbot. Leta 1841 je patentiral talbotipijo, ali kot jo je sam poimenoval - kalotipijo. Gre za prvi negativno-pozitivni postopek, ki je omogočil razmnoževanje enakih slik. Namesto kovinske plošče je uporabil papir, ki ga je prepariral s srebrovim nitratom in ga vstavil v kamero.

Slika 3: Prvi negativ – Fox Talbot (Vir: Zgodovina fotografije, str. 22)

Med dagerotipijo, kalotipijo in naslednjo pomembno tehniko, imenovano mokra kolodajska plošča, je bilo še kar nekaj postopkov, a jih v tem kratkem pregledu ne bova predstavili, saj niso dosegle tako pomembne vloge na fotografskem prizorišču.

Med pomembnimi dosežki v zgodovini razvoja fotografije pa velja omeniti slovenskega izumitelja Janeza Puharja, ki je leta 1841 iznašel fotografijo na steklo in jo patentiral leta 1851 ter od Narodne akademije v Parizu prejel naziv izumitelj fotografije na steklo (Papotnik, 1994).

Ker sta bila dagerotipija in kalotipija nerodna in draga, so mnogi razmišljali o novem postopku, ki bi bil lažji in cenejši. Srebro se je od steklene podlage luščilo, zato so to poskušali rešiti z raznimi lepili in eno od teh je bil tudi jajčni beljak. Adel Niepce je razvil

postopek z mešanico stepenega jajčnega beljaka in kalijevega jodida, katero je na plošči obdelal s srebrovim nitratom. Ploščo je osvetlil in posnetek razvil z galovo kislino. Velik preskok pa je pomenila uporaba novega lepila, ki ga je uporabil Frederick Scott Archer. Namesto jajčnega beljaka je uporabil raztopino celuloznega nitrata v etru. Raztopina se je imenovala kolodij, po grškem korenu besede kolla, ki je pomenila lepilo. S tem zapletenim postopkom je skrajšal čas osvetlitve, vendar je temu sledila nevarnost pri delu. Fotografija pa je vseeno zadihala z novo močjo. Slika je dobila ostrino, ki je bila do tedaj neznan. Slaba stran postopka je bila, da je moral sliko posneti, ko je bil kolodij še vlažen in jo razviti takoj po osvetljevanju. Postopek je objavil 1851 in ta letnica velja za smrt dagerotipije. Ambrotipija, kot jo je poimenoval, je obvladovala Evropo do konca 60. let 19. stoletja (Hedgecoe, 1980). Naslednji pomemben korak v razvoju fotografije je naredil Richard Leach Meadox z izumom suhe želatinaste plošče. Namesto mokrega kolodija je kot medij uporabil želatino, ki je srebrove soli obdržala na steklu. Čas osvetlitve je zmanjšal tako, da so lahko snemali brez stoja. Charles Bennett je naredil prvo suho želatinasto ploščo, ki jo je bilo mogoče prodajati. To je bil revolucionaren napredek v fotografski znanosti. Suha želatinasta plošča je omogočila velik razmah fotografije ter okoli leta 1880 dokončno izpodrinila mokro kolodijsko ploščo (Velika knjiga o fotografiji, 1979).

Popoln preobrat v fotografiji je pomenilo leto 1888, ko je George Eastman poslal na tržišče slavni fotografski aparat kodak z geslom: »Pritisnite na gumb, ostalo je naša skrb!« Kodak je bil majhen, lahek in enostaven fotografski aparat, ki je snemal na film v zvitku, na katerega se je dalo posneti 100 posnetkov. Namesto packanja s kemikalijami so fotografski aparat poslali v tovarno, kjer so film razvili, vsak negativ posebej pa so prenesli na steklene plošče za kopiranje slik. Fotografski aparat so nato napolnili z novim filmom in ga poslali lastniku po pošti.

Številni izumitelji so k razvoju fotografije pridali kakšen svoj delček, mnogi so tudi že premišljevali o barvni fotografiji. Prvi je nakazal razvoj v to smer škotski fizik James Clerk Maxwell, za njim pa še številni drugi - Louis Ducos du Hauron, Hermann Vogel, Frederic Ives, Wratten in Wainwrigth, vse dokler nista leta 1904 brata Lumier patentirala postopka z barvnim zaslonom. Barvna fotografija se je uveljavila na tržišču in korenito spremenila svet fotografije.

S tem kratkim pregledom zgodovine fotografije sva spoznali, da so k razvoju tega področja prispevali številni posamezniki. Prvič sva se srečali z najstarejšimi fotografskimi postopki od heliografije, dagerotipije, kalotipije in ambrotipije. Presenečeni sva bili nad zapletenimi postopki, saj danes sami pojmujeva fotografiranje kot nekaj vsakdanjega, nezapletenega in samoumevnega.

3. 3 Analogna in digitalna fotografija

Analogna fotografija pomeni snemanje na film, medtem ko digitalna na neki fotosenzitivni medij (svetlostni senzor). Digitalne fotografije so shranjene na digitalnem mediju (najpogosteje na pomnilniški kartici, trdem disku ali CD-ROM-u), lahko pa se razvije tudi na papir. Prav tako se lahko analogna fotografija s skeniranjem shrani v digitalni obliki.

Film je eden od izumov v fotografiji, ki je omogočil preprosto snemanje svetlobe na medij. Film je angleška beseda, ki pomeni v dobresednem prevodu „tanki sloj“. Filmi so pravzaprav prosojni plastični celuloidni trakovi s tankimi premazi kemikalij, ki so občutljive na svetlobo. Zato nerazvitega filma ne smemo izpostavljati svetlobi, ker ga tako uničimo. Filmi se razvijajo v temnici s posebnimi kemikalijami za razvijanje in fiksiranje slike. Na ta način dobimo negativ, na katerem so barve in svetloba obratni kot v resnici. Takšno fotografijo, ki nastane s kemijskim postopkom, uvrščamo med analogne fotografije.

Pri digitalni fotografiji se namesto filma in kemije uporabljata svetlobni senzor (čip) in električna energija. Digitalni fotoaparati zato ne morejo delovati brez izvora električne

energije - baterije. Prvi digitalni fotoaparati so bili še slabše kvalitete od analognih. S časom pa je digitalna fotografija pokazala svoje prednosti: predvsem je cenejša in bolj praktična. Digitalno fotografijo lahko takoj vidimo na zaslonu fotoaparata, ni nam potrebno kupovati filmov, shranjevanje fotografij pa je preprostejše in hitro. Fotografije se lahko takoj pošljejo po Internetu kamorkoli po svetu, tudi obdelava je hitrejša, enostavnejša in ima več možnosti.

3. 4 Vrste fotografij

V literaturi sva zasledili različne vrste fotografij.

Dokumentarna fotografija prikazuje resnico, objektivno in dejansko sliko nekega dogodka, situacije ali osebnosti ter s tem ovekoveči nek trenutek. Namen dokumentarne fotografije je, da vpliva na javnost ter da spodbudi določene družbeno-politične spremembe in delovanja. Da bi pritegnile pozornost javnosti, so vsebine dokumentarnih fotografij najpogosteje šokantne in zanimive.

Športna fotografija je zelo zanimivo področje fotografije, saj so rezultat slike, ki prikazujejo dogajanje in čustva tekmovalcev in udeležencev tekmovanj, ki se odvijajo na tekmovališčih po vsem svetu. Vendar pa je ta zvrst fotografije ena od težjih, saj se večina dogajanja odvija zelo hitro.

Črno-bela fotografija ni nikoli zamrla, čeprav barvni film poznamo že vrsto let. Nasprotno, za veliko motivov je še danes najbolj priljubljen način upodabljanja. Pojavlja se praktično povsod, od reporterske fotografije do umetnosti. Pomanjkanje barv da fotografiji dramatičnost in poudari linje.

Umetniška fotografija je bolj izrazna fotografija, ki izraža čustva in lepoto v sami fotografiji. Oko opazovalca mora to zaznati, notranjost pa začutiti.

Podvodna fotografija se uvršča med zahtevnejše in kompleksnejše veje fotografije, saj so za kvalitetno fotografijo potrebne posebne tehnike in specializirana fotografska oprema. Prikazuje redke in vznemirljive podvodne situacije in trenutke.

Posebne vrste fotografij so še makro fotografije, ki prikazujejo približane motive, pokrajinske s prizori najrazličnejših elementov pokrajine, portreti, tihožitja, akti...

Med vsemi temi, pa nikjer nisva zasledili posebne vrste, ki je danes ena najpopularnejših med mladimi – selfija.

Ob tej besedi vsi takoj vemo, kaj s to besedo mislimo, kaj je potrebno narediti in kje je to potrebno objaviti. V Sprotnem slovarju slovenskega jezika je selfi definiran kot »fotografija samega sebe, navadno narejena s prenosnim telefonom, zlasti za objavo na spletu« (<http://www.fran.si>).

Do danes prvi znani selfi, torej fotografijo avtorja samega, je pred 175 leti naredil Robert Cornelius.

Slika 4: Prvi selfi (Vir: <http://1.mshcdn.com/wp-content/uploads/2014/11/Cornelius-portrait.jpg>)

4. RAZISKOVALNI DEL

4. 1 Polstrukturirani intervjuji

Raziskovalnega dela najine naloge sva se lotili s pridobivanjem informacij s polstrukturiranimi intervjuji med različnimi skupinami informatorjev. Razdelili sva jih v tri starostne skupine. V prvi skupini sva intervju izvedli med mlajšo generacijo, v katero sva uvrstili intervjuvance med 15 in 25 let. Drugo skupino predstavljajo predstavniki srednje generacije, katerih starost je med 30 in 50 let. V populaciji starejše generacije so intervjuvanci starejši od 60 let. Po opravljenih intervjujih sva le-te najprej zapisali ter jih v nadaljevanju najine raziskovalne naloge v analitičnem delu medsebojno primerjali po zastavljenih vprašanjih. S tem sva prišli do novih ugotovitev. V najinih intervjujih sva si zadali tri pomembnejše sklope vprašanj, ki sva jih obdelali. V prvem so naju zanimale značilnosti fotografiranja nekoč in danes. Pri tem sva se spraševali, kdo je fotografiral nekoč in kdo fotografira danes, kako pogosto so se fotografirali nekoč oz. se danes ter ob katerih priložnosti, tudi slednje prav tako primerjalno med nekoč in danes. V naslednjem sklopu sva postavljali vprašanja glede shranjevanja fotografij ter v zadnjem o osebnem odnosu do fotografij.

Med intervjuvanci starejše generacije sva izbrali Terezijo Volavšek, upokojenko, ki trenutno živi na Pragerskem. V otroštvu je živela v Šikolah, po poroki se je skupaj z možem preselila na Pragersko, nekoliko za tem pa v München, kjer sta živela okoli trideset let. Po izobrazbi je šivilja, delala je v šivalnici priznanih moških srajc. Na stara leta se je vrnila v rodne kraje, kjer bo letos dopolnila častitljivih 94 let. Sedaj rada prebira knjige in uživa v preživljanju časa s svojo družino. Kot intervjuvanko sva jo izbrali, ker je ena izmed najstarejših občank v občini.

Metod Golob, star 67 let in prav tako upokojen. Rodil se je v okolici Pragerskega, bolj natančno v Medvedcah, kjer je preživljal svoja otroška leta. Nato pa se je preselil v Ljubljano, kjer je pridobil izobrazbo v eni izmed tedanjih tehniških šol. Kasneje se je vrnil na Pragersko in se zaposlil v tovarni Henkel v Mariboru. Tam je delal do upokojitve. Poročil se je in v

zakonu sta se mu rodili dve hčeri. V prostem času zelo rad raziskuje in uporablja novo tehnologijo. Pri tem sta mu pogosto v pomoč vnukinji.

Terezija Špec, stara 68 let, upokojena vdova. Že od rojstva prebiva na Pragerskem. Po končanem učiteljskišču v Mariboru se je zaposlila v osnovni šoli v domačem kraju. V zakonu so se ji rodili trije sinovi, ki imajo sedaj svoje družine in prebivajo v drugih krajih. V prostem času rada vrtnari in se sprehaja. Izbrali sva jo, ker je s svojim delom zelo povezana s krajem.

Med informatorji srednje generacije sva intervjuvali Matejo Menhart, Marjetko Šetar in osebo, ki želi ostati anonimna.

Mateja Menhart se je rodila v Mariboru leta 1973. Do šestega leta je živela v Mariboru v stanovanjskem bloku, kasneje pa se je z družino preselila na Pragersko v stanovanjsko hišo. Po poklicu je diplomirana medicinska sestra, zaposlena v UKC Maribor. V prostem času hodi s hčerko in prijateljico na sprehod, rada kolesari, plava, nakupuje in v zimskem času se z družino pogosto odpravi na smučanje.

Marjetka Šetar, rojena 1967, že od rojstva živi na Pragerskem. Zaposlena je kot učiteljica razrednega pouka, prav tako na Pragerskem. V prostem času se ukvarja s folkloro, rada hodi na izlete in skrbi za svojo družino.

V mlajši generaciji so bili intervjuvani Jan Hojnik, Joshko Eberhart in Manuela Golob.

Joshko Eberhart se je rodil v Mariboru leta 1996. Otroštvo je preživel v Mariboru, trenutno pa prebiva na Pragerskem. Želi postati učitelj športa. Vsak dan trenira gimnastiko v športnem centru Maribor. Ukvarja se tudi z drugimi športi. S punco rad hodi na dolge sprehode in v kino.

Jan Hojnik se je leta 2000 rodil v Mariboru. Od rojstva že živi na Pragerskem v stanovanjski hiši. Je srednješolec, ki obiskuje 1. letnik srednje šole v Slovenski Bistrici, program ekonomskega tehnika. Zanima se za ekonomijo in računalništvo. V prostem času trenira odbojko in se družijo s prijatelji.

Manuela Golob se je rodila 21. septembra 1994 v Mariboru. Živi na Pragerskem. Osnovno šolo je obiskovala v Cirkovcah, nato pa gimnazijo v Slovenski Bistrici. Sedaj študira psihologijo na Filozofski fakulteti v Mariboru. Zelo rada se sprehaja s svojim psom.

4. 1. 1 Fotografiranje domačih

Starejšo generacijo so od otroških do začetka srednjih let fotografirali večinoma le fotografi. Nihče od najinih intervjuvancev, niti članov njihove širše družine, ni imel svojega fotoaparata. Večina fotografij, ki je nastala v tistem času, je bila izdelana v fotografskih studiih. Ti so bili le v večjih mestih in našim intervjuvancem najlažje dostopni v Mariboru zaradi odlične železniško prometne povezave s tem mestom. V tem času je sicer že obstajal fotografski atelje Čerič v Slovenski Bistrici, ki deluje še danes.

V srednjih letih so predstavniki starejše generacije že pričeli z nabavo lastnih fotoaparatorov in tako svoje družine fotografirali sami. Še vedno pa je bila pogosta navada, da se je ob posebnih priložnostih fotografiralo v studiih ali pa so poklicni fotografi prišli fotografirat na dom. Tako so se predstavniki naše srednje generacije rodili v družinah, ki so že imele svoje lastne fotoaparate. Družinam, ki zaradi finančnih okoliščin niso imele svojih fotoaparatorov, so v tistem času pomagali sosede in sorodniki, ki so jih imeli.

Mlajšo generacijo so v obdobju otroštva največ fotografirali starši. Še vedno so jih peljali k fotografom, vendar je bilo tega z leti vedno manj. Namen tega fotografiranja ni bilo ovekovečiti nek poseben dogodek, temveč dati izdelati kvalitetno fotografijo v trajen spomin. Prav tako so jih morali peljati k fotografu, ko so potrebovali fotografije za osebne dokumente. Nekateri intervjuvanci mlajše generacije so starši občasno peljali k fotografu v Slovensko Bistrico v fotografski studio Brbre, ker na Pragerskem in v bližnji okolici ni poklicnega fotografa.

Danes se starejša generacija zelo redko fotografira. Fotografirajo jih njihovi bližnji ob rojstnih dnevih in pomembnejših družinskih dogodkih. Pri tem je izjema le en izmed informatorjev starejše generacije, ki pogosto fotografira sam, prav tako občasno naredi kakšen selfi.

Slika 5: Selfi intervjuvanca (Vir: Metod Golob, zasebna zbirka)

Srednja generacija se prav tako redko fotografira, vendar še vedno pogosteje kot starejša. Informatorji te skupine so povedali, da se najpogosteje fotografirajo na izletih, na morju, ob raznih slovesnih in drugih dogodkih. Ena izmed informatork nama je zaupala, da se rada fotografira, ko pride od frizerja.

Slika 6: Fotografija iz izleta (Vir: Marjetka Šetar, zasebna zbirka)

Med primerjanjem navad fotografiranja različnih generacijskih skupin sva ugotovili, da je velika razlika med prvima dvema skupinama in skupino informatorjev mlajše generacije. Predstavniki mlajše generacije se fotografirajo zelo pogosto in sicer skoraj ob vsaki priložnosti. Fotografirajo se posamezno ali skupinsko. Fotografirajo se s pomočjo mobilnih telefonov in tablic. Med fotografijami so pogosto selfiji. Fotografije pogosto objavljajo na Facebooku, Tumblerju, Snapchatu, Instagramu in na ostalih spletnih aplikacijah. K fotografom skoraj ne hodijo več. Le izjemoma, ko potrebujejo fotografije za osebni dokument.

Spraševali sva se tudi, ob katerih priložnostih se ljudje fotografirajo. Z intervjuji sva ugotovili, da se je starejša generacija v svoji mladosti fotografirala le ob zelo posebnih priložnostih. To so bile predvsem poroke, birme in izjemoma tudi fotografiranje v šoli.

V času mladosti srednje generacije se je povečalo število priložnosti, ob katerih so se fotografirali, ker je večina družin že imela lastne fotoaparate. Fotografirali so se ob rojstvih, rojstnih dnevih, ob nakupu novih avtomobilov, izgradnji novih hiš, izletih, službenih dogodkih... Poleg posebnih priložnosti so fotografirali tudi vsakodnevne dogodke.

Mlajšo generacijo so že od rojstva fotografirali ob vseh vsakodnevni dejavnostih, ki sploh niso bile povezane s posebnimi priložnostmi. Prav tako se danes mlajša generacija fotografira vsakodnevno ter objavlja selfie in ostale fotografije na spletnih omrežjih.

Pri vseh generacijah in skozi vsa obdobja fotografiranja poročno fotografiranje zavzema posebno mesto, zato sva mu namenili nekaj besed. Poroka je bila in še vedno je eden najlepših in najveličastnejših dogodkov, zato so si ljudje želeli ohraniti ta dogodek s fotografijami. Včasih je bilo fotografiranje bolj osredotočeno na uradni del poroke, danes pa imata ženina in nevesta fotografiran prav vsak trenutek njunega dne: priprave na poroko, prihod svatov, civilen ali/in cerkven obred, fotografiranje portretov, prihoda v gostilno ter zabavo.

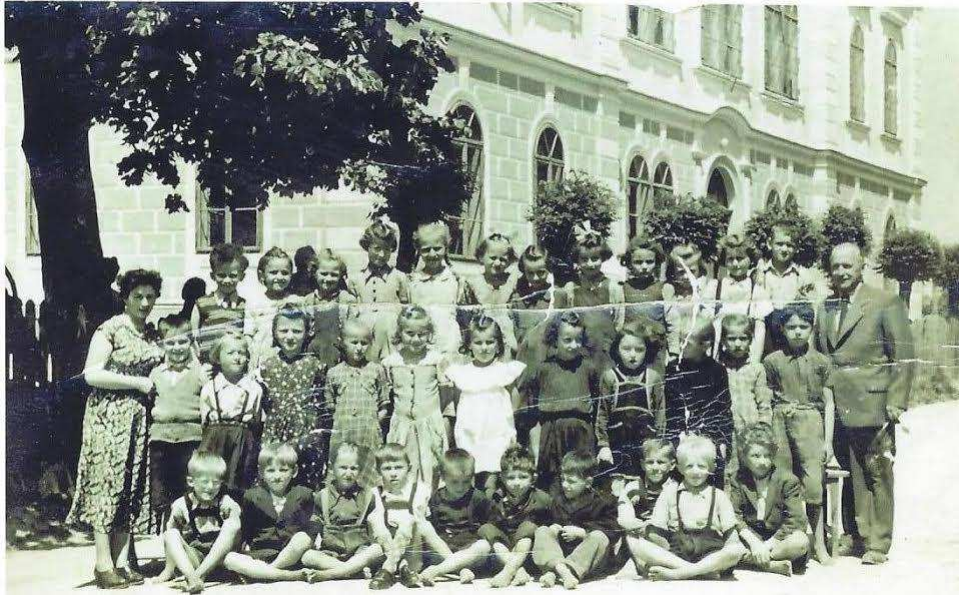

Slika 7: Poročna fotografija Terezije Volavšek (Vir: Terezija Volavšek, zasebna zbirka)

Slika 8: Poročna fotografija Metoda Goloba (Vir: Metod Golob, zasebna zbirka)

V šoli se vsako leto učenci in učitelji srečujejo z razrednim fotografiranjem. Za spomin navadno naredijo dve fotografiji, ki sta obe tako imenovani gasilski. Ena je normalna, druga pa smešna. Po želji naredijo tudi posamezne s prijatelji. Te fotografije so se že pojavljale v mladosti starejše generacije, vendar ne vedno. Takrat so naredili samo eno, na kateri so bili vsi razporejeni enakomerno in resnega nasmeha.

Slika 9: Razredna fotografija starejše generacije v mladosti (Vir: Terezija Špec, zasebna zbirka)

Slika 10: Razredna fotografija najinega razreda (Vir: Tina Koban, zasebna zbirka)

Slika 11: Razredna fotografija najinega razreda v 4. razredu – smešna različica (Vir: Tina Koban, zasebna zbirka)

Starši srednje ter mlajše generacije so svoje otroke fotografirali predvsem ob rojstnih dnevih, sprva doma, nato pa tudi v fotografskih studiih, saj so tam naredili kvalitetnejše fotografije. Te fotografije so obeležile prelomni dogodek v otrokovem življenju. Na fotografiji so bili najprej zraven torte fotografirani slavljenji, nato pa tudi bratje in sestre.

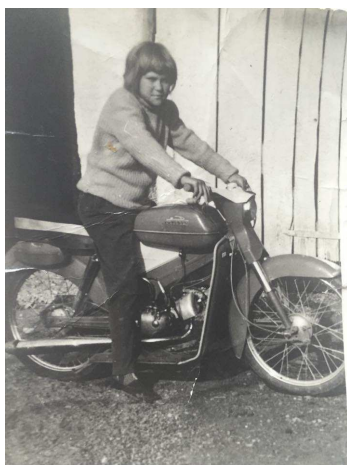

Slika 12: Rojstnodnevna fotografija, fotografirana doma (vir: Metod Golob, zasebna zbirka)

Slika 13: Rojstnodnevna fotografija, fotografirana v studiu (Vir: Metod Golob, zasebna zbirka)

Z intervjuvanci sva si ogledovali njihove fotografije in se ob tem pogovarjali, kdo oziroma kaj je na fotografijah. V obdobju otroštva starejše generacije so fotografi fotografirali le osebe, saj so bili postopki dragi in so za njih porabili veliko časa. Po navadi se je zaradi tega fotografiralo več oseb naenkrat. Fotografi so poskrbeli, da so fotografiranci zavzeli določeno pozo in jih tako nastavljeni fotografirali. Kasneje, ko so začeli kupovati fotoaparate, se je navada nastavljanja veliko bolj opuščala. Poze niso bile tako stroge, ljudje na fotografijah pa bolj sproščeni. Fotografirani so bili zraven pokrajine, znamenitosti... Zelo popularno je bilo tudi fotografiranje zraven avtomobilov in motornih vozil.

Slika 14: Fotografija na motornem vozilu (Vir: Metod Golob, zasebna zbirka)

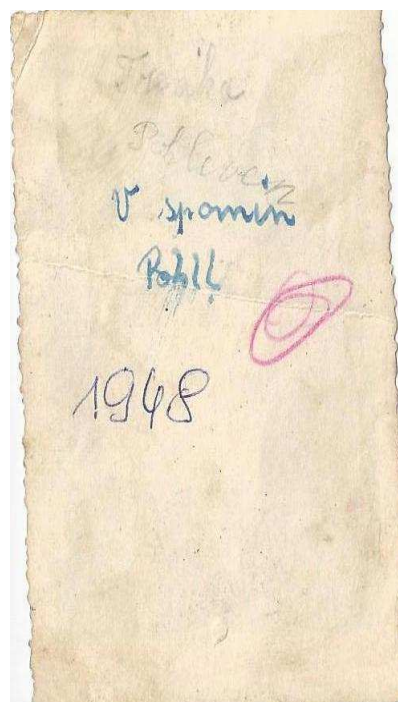
Z informatorji sva se pogovarjali tudi o tem, kako so se ljudje na fotografiranje pripravljali. Starejša generacija je včasih temu posvečala več časa, tako moški kot ženske, saj so se fotografirali poredko in takrat so hoteli, da je njihov videz čim lepši, da si bodo na fotografijah všeč. Intervjuvanci srednje generacije se uredijo samo takrat, ko gre za fotografiranje za dokumente ter takrat, ko vedo, da bodo fotografirani in bodo zato hoteli izgledati še posebej dobro. Mlajša generacija veliko fotografij objavi na spletna omrežja in zato se takrat uredijo v smislu, da se punce naličijo, se lepo oblečejo in si popravijo frizuro. Nato traja kar nekaj časa, da naredijo dobro fotografijo saj hočejo, da bi naredili dober vtis na vrstnike. Ena od intervjuvank nama je povedala, da mora narediti vsaj petdeset fotografij, da si je nato na eni všeč. Ko vedo, da fotografij ne bodo objavili na spletu, jim izgled ni tako pomemben.

4. 1. 2 Shranjevanje fotografij

Z informatorji sva govorili o tem, na kakšen način in čemu shranjujejo fotografije. Starejša generacija nama je povedala, da so v otroštvu fotografije shranjevali starši. Največkrat so to počele mame, le redko so jim pri tem pomagali očetje ali pa drugi družinski člani. Albumov še niso imeli, zato so fotografije pogosto dajali kar v škatle od keksov ali bonbonov, le-te pa so potem našle mesto v kredencah, predalih, na policah. Fotografije so ponavadi vlagali v škatle po časovnem zaporedju. Čeprav se nekateri intervjuvanci starejše generacije ne spomnijo ali so jih starši ali kdo drug opremili z datumi in drugimi podatki, lahko sklepamo, da so to počeli vsaj na nekaterih fotografijah. Pokazali so nama namreč nekaj fotografij, na katerih je bil na zadnji strani zapisan datum ali/in kdo je na fotografiji ali/in ob kateri priložnosti.

Slika 15: Fotografija s sprednje strani, včasih
(Vir: Terezija Špec, zasebna zbirka)

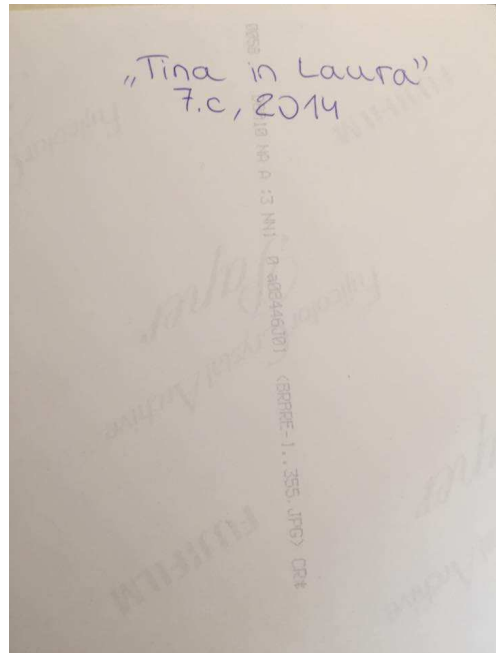
Slika 16: Fotografija na zadnji strani, včasih
(Vir: Terezija Špec, zasebna zbirka)

Danes starejša generacija hrani fotografije v albumih, ki so precej urejeni in shranjeni v omarah. V albumih imajo napisan datum fotografiranja, kdo je na sliki in opis dogodka. Nekateri starejši hranijo fotografije tudi v denarnicah. Pri vseh intervjuvanci sva opazili, da imajo nekaj uokvirjenih fotografij obešenih na stenah. Večino fotografij imajo v fizični obliki saj je bil v tistem času običaj, da so fotografije dali razviti. Intervjuvanci srednje generacije imajo že več fotografij samo v digitalni obliki, shranjene na računalnikih, tablicah in mobilnih

telefonih. Veliko manj imajo razvitih fotografij, le-te pa imajo v večini shranjene v albumih. Mlajša generacija se v načinu shranjevanja fotografij zelo razlikuje od ostalih. Sami fotografij skorajda več ne dajejo razvijati, temveč jih shranjujejo samo v digitalni obliki. V tej obliki so lažje in hitreje dostopne. Postopoma se tako opušča navada shranjevanja fotografij v albumih. Večina mlajše generacije ima namreč samo še albume, ki so jih uredili in shranili njihovi starši. Vedo, da lahko digitalne fotografije sami obdelajo in natisnejo ali pa jih pošljejo v obdelavo fotografskim studiem ali drugim ponudnikom, ki natisnejo posamezne fotografije ali pa izdelajo digitalne albume, ki jih lahko natisnejo v fizični obliki.

Slika 17: Fotografija s sprednje strani, danes
(vir: Laura Mrdović, zasebna zbirka)

Slika 18: Fotografija na zadnji strani, danes
(vir: Laura Mrdović, zasebna zbirka)

4. 1. 3 Odnos do fotografij

Starejša generacija si fotografije ogleduje velikokrat s svojimi najbližjimi. Ogledujejo si jih takrat, ko jih zamikajo stari časi. Fotografije, ki imajo izobešene v okvirjih na steni ali razstavljene na policah, vidijo vsakodnevno. Med ogledom fotografij se spomnijo na pretekle čase in na vse svoje bližnje, ki so že umrli. Včasih med ogledom fotografij pridejo na plan tudi različna čustva, lahko vesela, lahko pa tudi žalostna. Starejši generaciji fotografije pomenijo veliko in so jim zelo dragocene. Zelo stare fotografije imajo za njih še večjo vrednost. Včasih se zgodi, da pri svojih letih nekatere stvari pozabijo, z ogledom fotografij pa si pozabljen spomin osvežijo.

Srednja generacija si fotografije ogleduje, ko ima čas, ko kaj pospravljajo in najdejo fotografije... Njim prav tako med ogledovanjem pridejo na plan različna čustva. Eni izmed intervjuvank so med intervjujem na plan prišle tudi solze, saj sva si z njo ogledovali fotografije, na katerih so bili umrli sorodniki. Tudi njim so fotografije zelo dragocene, saj jim predstavljajo družinsko vrednost notranje zadovoljstvo, nek spomin, ki ostane.

Mlajša generacija si fizične fotografije ogleduje le poredko in to takrat, ko jih potrebujejo za šolo, za dokumente ali si jih ogledajo s starši. Fotografije na telefonih in računalnikih gledajo

vsak dan, saj večino svojega časa preživijo ob teh napravah. Zavedajo se dejstva, da je velika nevarnost izgube digitalnih fotografij, do katere lahko pride ob izgubi telefona ali okvari naprave, na kateri imajo shranjene fotografije. Eni izmed intervjuvank se ob okvari računalnika zgodilo, da je izgubila veliko fotografij, kar zelo obžaluje. Fotografije na mlajšo generacijo sicer čustveno ne vplivajo zelo. Meniva, da je to posledica predvsem velike količine fotografij in vsakodnevnega fotografiranja.

4. 2 Anketa

V nadaljevanju raziskovalnega dela sva uporabili anketni vprašalnik, katerega sva izvedli med učenci naše šole. Izpolnilo ga je 109 učencev OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava, podružnica Pragersko. Podrobneje naju je zanimalo področje delanja selfijev. Ugotoviti sva želeli:

- spol in starost anketiranih oz. kateri razred obiskujejo,
- ali delajo selfije,
- kako pogosto delajo selfije,
- ob katerih priložnostih in zakaj delajo selfije.

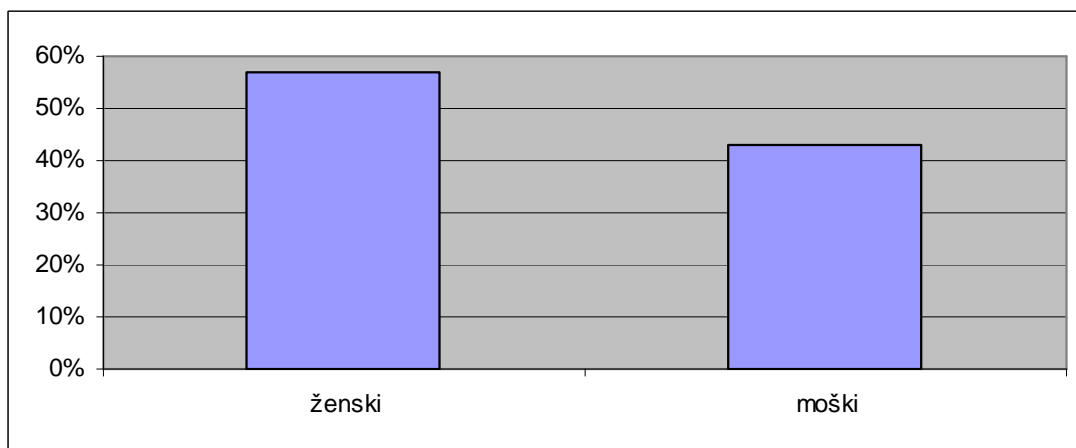
Rezultate sva predstavili s pomočjo grafov in tabel.

4. 2. 1 Rezultati ankete

1. Spol

Tabela 1

spol	število	odstotek
ženski	62	57%
moški	47	43%
skupaj	109	100%

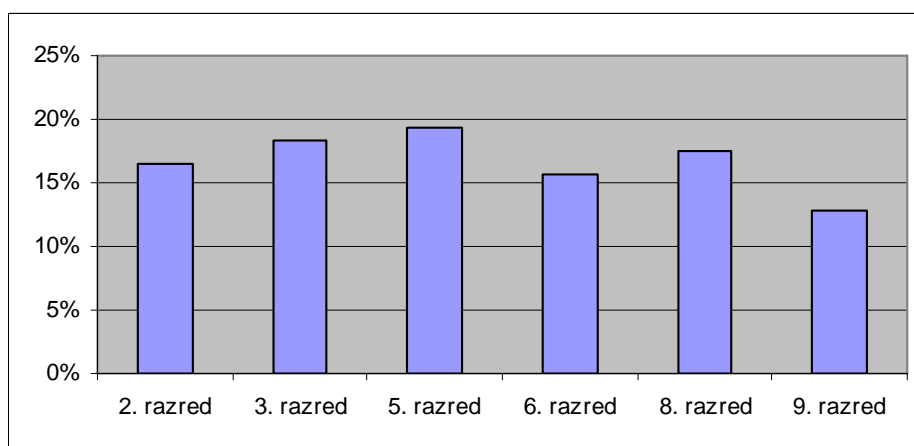
Slika 19: Graf spola anketirancev

Na vprašalnik je odgovarjalo 43 % učenk in 57 % učencev, skupaj 109 učencev.

2. Razred

Tabela 2

razred	število	odstotek
2. razred	18	17%
3. razred	20	18%
5. razred	21	19%
6. razred	17	16%
8. razred	19	17%
9. razred	14	13%
skupaj	109	100%

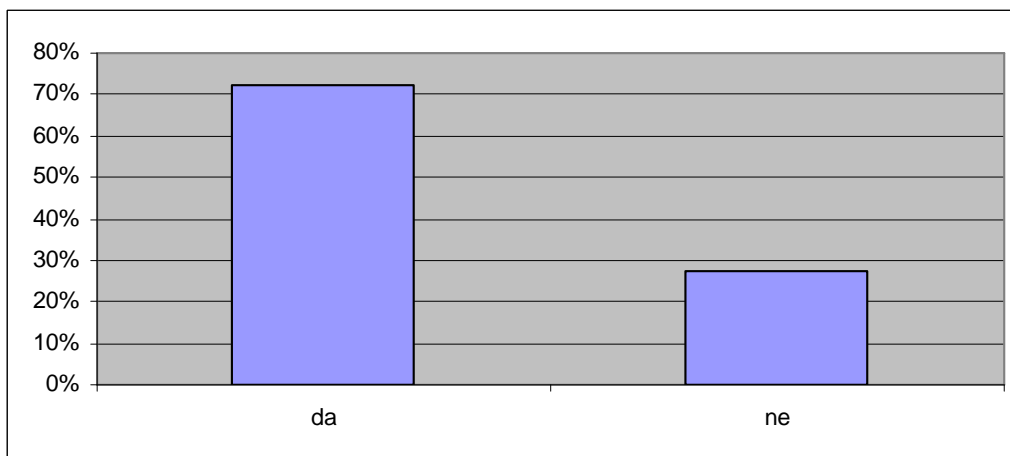
Slika 20: Graf števila anketirancev glede na razred

Največ anketirancev je bilo iz prve in druge triade, iz vsake po 35 %, iz tretje triade pa 30 % anketirancev.

3. Ali delaš selfije?

Tabela 3

	število	odstotek
da	79	72%
ne	30	28%
Skupaj	109	100%

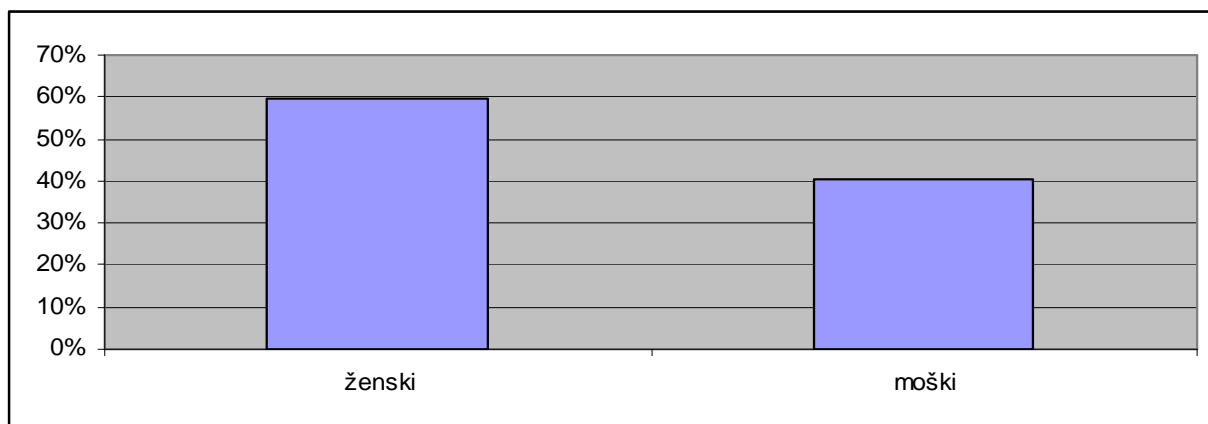

Slika 21: Graf števila anketirancev, ki delajo selfije in števila, ki ne delajo selfijev 72 % anketiranih je odgovorilo, da delajo selfije, preostalih 28 % pa da selfijev ne dela.

4. Primerjava med delanjem selfijev po spolu

Tabela 4

spol	število	odstotek
ženski	47	59%
moški	32	41%
skupaj	79	100%

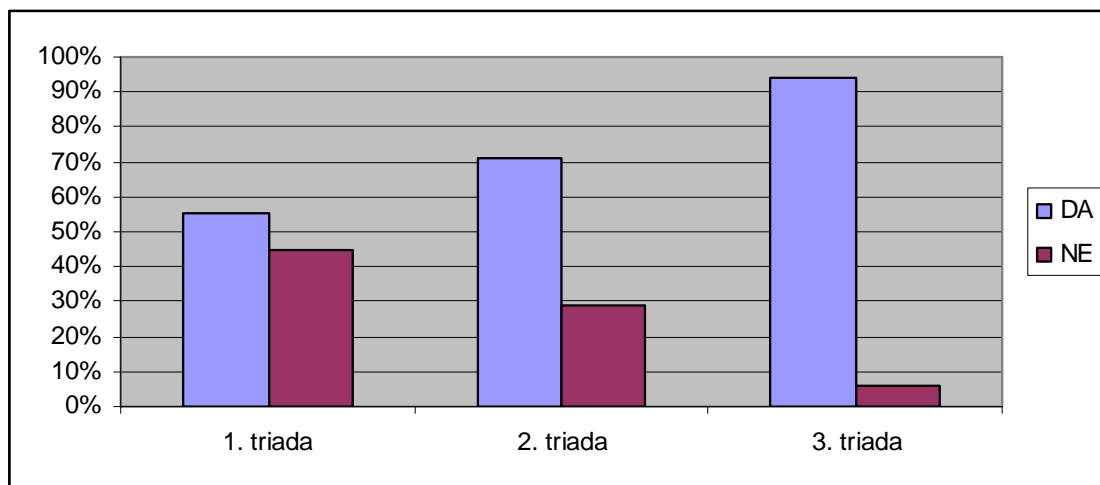
Slika 22: Graf primerjave delanja selfijev po spolu

Številčno delajo več selfijev učenke, in sicer za kar skoraj 20 % več kot učenci.

5. Primerjava med triadami in delanju selfijev

Tabela 5

	število	DA	število	NE
1. triada	21	55%	17	45%
2. triada	27	71%	11	29%
3. triada	31	94%	2	6%

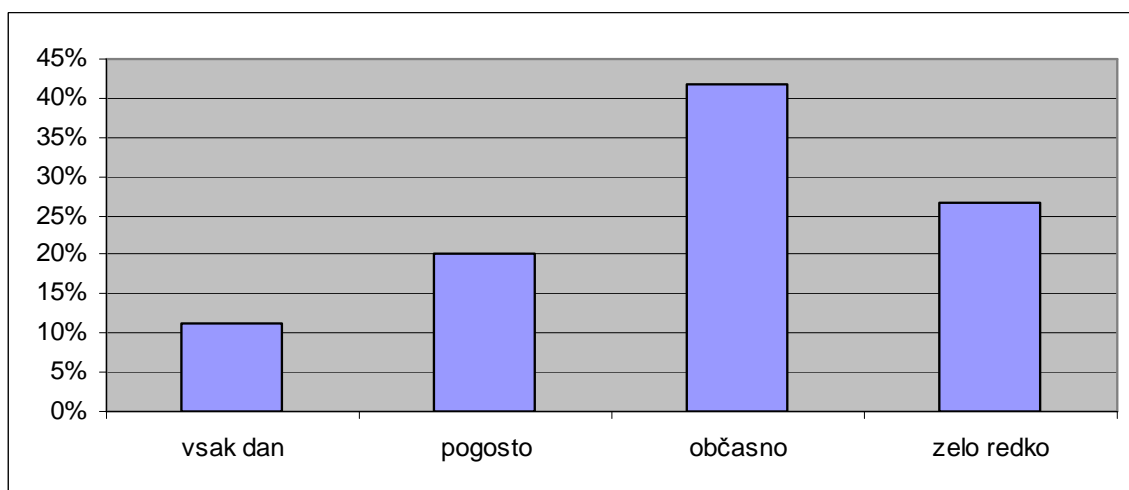
Slika 23: Graf primerjave delanja selfijev po triadah

Ugotovili sva, da skoraj vsi učenci tretje triade delajo selfije, najmanj delajo selfije učenci prve triade.

6. Pogostost delanja selfijev

Tabela 6

	število	odstotek
vsak dan	9	11%
pogosto	16	20%
občasno	33	42%
zelo redko	21	27%
skupaj	79	100%

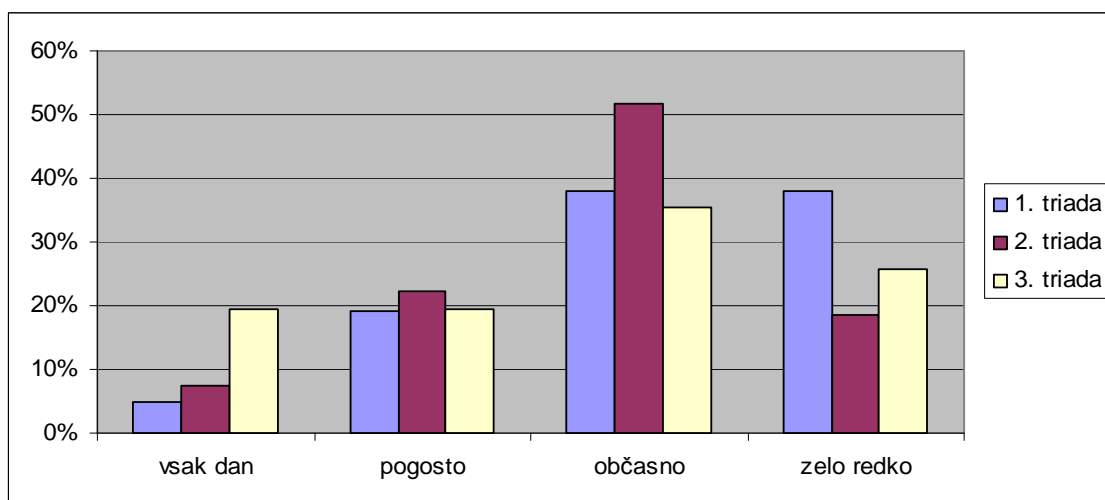
Slika 24: Graf pogostosti delanja selfijev

Vsak dan selfije dela le 11 % anketirancev, 27 % jih dela zelo redko, pogosto 20 % in največ občasno, 42%.

7. Primerjava med pogostostjo delanja selfijev med triadami

Tabela 7

	vsak dan		pogosto		občasno		zelo redko	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
1. triada	1	5%	4	19%	8	38%	8	38%
2. triada	2	7%	6	22%	14	52%	5	19%
3. triada	6	19%	6	19%	11	35%	8	26%

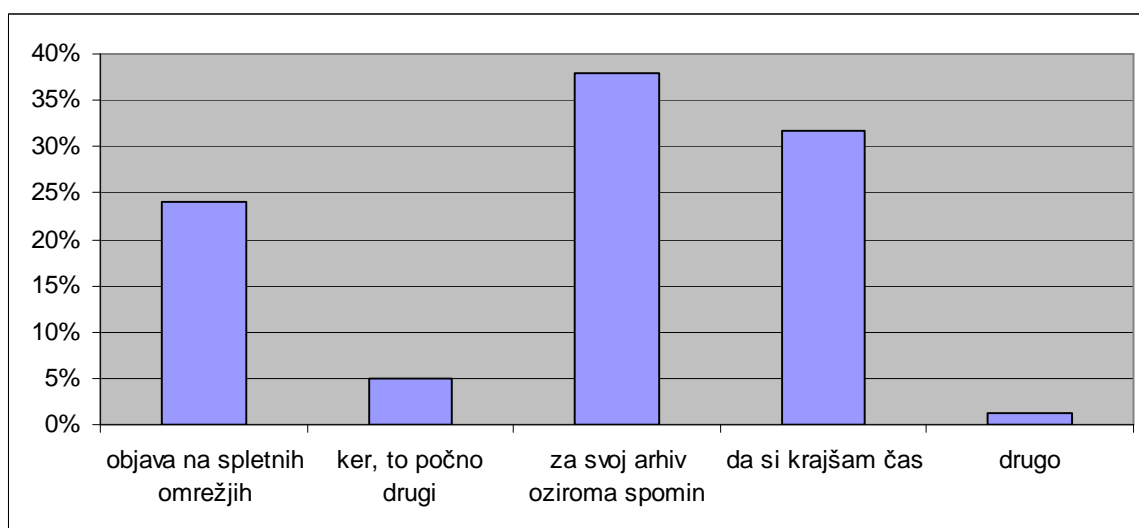
Slika 25: Graf primerjave pogostosti delanja selfijev po triadah

Iz grafa je razvidno, da se pogostost delanja selfije po triadah razlikuje. Najmanj pogosto delajo selfije učenci prve triade. Učenci druge triade delajo selfije večinoma občasno. Presenetilo naju je, da približno četrtina učencev tretje triade dela selfije zelo redko.

8. Zakaj največkrat narediš selfije?

Tabela 8

	število	odstotek
objava na spletnih omrežjih	19	24%
ker, to počno drugi	4	5%
za svoj arhiv oziroma spomin	30	38%
da si krajšam čas	25	32%
drugo	1	1%
skupaj	79	100%

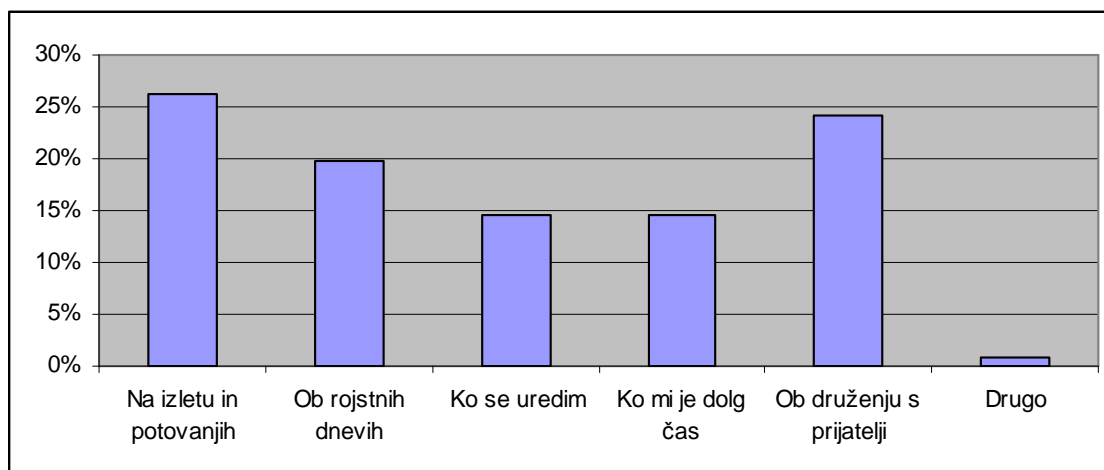
Slika 26: Graf vzrokov za delanje selfijev

Anketiranci največ selfijev naredijo za svoj arhiv oziroma spomin, nekaj manj jih dela zato, da si krajša čas, kar četrtina zato, da jih objavi na spletnih omrežjih, najmanj je takih, ki to počno, ker to počno drugi. Le en anketiranec je obkrožil možnost drugo in ob tem zapisal, da to počne, ker je to »kul«.

9. Ob katerih priložnostih jih narediš?

Tabela 9

	število	odstotek
na izletu in potovanjih	36	26%
ob rojstnih dnevih	27	20%
ko se uredim	20	15%
ko mi je dolg čas	20	15%
ob druženju s prijatelji	33	24%
drugo	1	1%

Slika 27: Graf priložnosti delanja selfijev

Anketiranci največ selfijev naredijo na izletih in potovanjih, sledi druženje s prijatelji in rojstni dnevi. Približno 15% naredi selfije najpogosteje, ko se uredijo in ko jim je dolgčas. Le en anketiranec je odgovoril z drugo, vendar svojega odgovora ni utemeljil.

5. RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Vsak dan narediva selfije kot mnogo najinih sovrstnikov. Prav zato sva se odločili, da bova to naše početje podrobneje raziskali in ga primerjali s početjem naših staršev, starih staršev... Za območje raziskovanja sva si izbrali najin domač kraj in našo šolo. Pred empiričnim raziskovanjem naju je zanimala teorija iz področja fotografiranja. Pobrskali sva po spletu, kjer sva našli le malo informacij, zato sva se odpravili v Univerzitetno knjižnico Maribor. Poiskali sva literaturo o zgodovini fotografiranja. Imeli sva priložnost spoznati avtorico knjige Fotografiranje v Mariboru: 1918-1941, katero sva uporabili pri najinem teoretičnem delu. Ko sva gospe Jerneji Ferlež povedali o temi najine raziskovalne naloge, nama je v pogovoru podala koristne informacije, smernice in napotke, kako se dela lotiti.

Pred teoretičnim in praktičnim raziskovanjem sva si postavili hipoteze, ki sva jih na koncu potrdili ali ovrgli. V teoretičnem delu raziskovalne naloge sva najprej ugotavljali, kaj sploh fotografiranje oziroma fotografija je. Bolj kot sami današnji postopki, naju je zanimal zgodovinski pregled, kako se je fotografiranje spreminjalo skozi obdobja, kakšne so razlike med analognimi in digitalnimi fotografijami. Spoznali sva tudi različne vrste fotografij po različnih kriterijih. Seveda pa so naju najbolj zanimali selfiji – sama beseda, zgodovina, uporaba selfijev med učenci naše šole. To današnje, nam samoumevno početje, sva želeli primerjati s početjem dveh starejših generacij. Po nasvetu gospe Jerneje Ferlež sva večino raziskovalnega dela posvetili polstrukturiranim intervjujem. Izbrali sva skupine informatorjev mlajše, srednje in starejše generacije.

Po opravljenih intervjujih, sva si le-te zapisali in jih v empiričnem delu razdelili na tri osnovna poglavja: fotografiranje domačih, shranjevanje fotografij in odnos do njih. Pri prvem poglavju sva se z informatorji pogovarjali o avtorjih fotografij. Ugotovili sva, da obstajajo razlike med starejšo in srednjo generacijo v preteklosti, kot tudi razlike med generacijami danes. Starejša generacija je do svojih srednjih let namreč morala za fotografiranje oditi v bližnje fotografske ateljeje k fotografom. Večkrat so odšli na fotografiranje v Maribor, saj jim je bil le-ta zaradi odlične železniške povezave lažje dostopen. Fotografirali so jih torej le fotografi, saj takrat fotoaparati za osebno rabo niso bili pogosti. Bili so namreč zelo dragi in zato težko dostopni. Približno v času rojstva srednje generacije so ljudje pričeli z nabavo lastnih fotoaparatorov. Tako so predstavniki srednje generacije bili tudi že fotografirani doma, le ob posebnih priložnostih so odšli k fotografu. V tem času so poleg Maribora za fotografiranje izbirali tudi fotografe v Slovenski Bistrici. Pri mlajši generaciji so večinoma avtorji fotografij njihovi starši, drugi sorodniki, prijatelji. To je zagotovo posledica množične razširjenosti domače uporabe fotoaparatorov, ki so bili dostopnejši, cenejši ter preprosti za uporabo. Kljub temu imajo intervjuvanci mlajše generacije fotografije, ki so jih naredili fotografi. K fotografom so jih odpeljali njihovi starši ob prav posebnih priložnostih ali zato, ker so si zaželeli kakovostnejše izdelane fotografije. Če med seboj primerjava avtorje fotografij vseh treh generacij danes, lahko ugotoviva, da med njimi ne obstajajo tako velike razlike. Večino fotografij izdelajo predstavniki srednje in mlajše generacije sami, fotografirajo jih bližnji sorodniki, prijatelji, znanci. Starejša generacija se, razen izjem, ne fotografira sama. Vse tri generacije obiščejo fotografa, le kadar potrebujejo fotografije za dokumente.

Tako kot pri avtorjih fotografij prihaja do velikih razlik tudi pri pogostosti fotografiranja. Razlike obstajajo med različnimi generacijami danes kot tudi v preteklosti. Sklepava lahko, da se največje razlike pojavljajo med mlajšo ter obema drugima generacijami. Pogostost fotografiranja je izstopajoča pri mlajši generaciji, saj le-ti fotografirajo, tako sebe kot druge, zelo pogosto. Pri tem največkrat ne gre več za neke posebne dogodke, situacije, priložnosti, ampak za povsem navaden vsakdan. Starejšo generacijo danes fotografirajo poredko in le ob posebnih priložnostih. Zanimivo nama je bilo, da je v starejši skupini eden izmed

intervjuvancev povedal, da kdaj pa kdaj naredi kakšen selfi, zato da se pošali. Srednja generacija se v primerjavi s starejšo fotografira pogosteje, v primerjavi z mlajšo pa redkeje. Skratka mlajša generacija se za razliko od srednje in starejše generacije fotografira skoraj vsak dan in to ob vsaki možni priložnosti, ne glede na to ali gre za kak slavnostni dogodek ali le za ležanje na kavču.

V naslednjem sklopu sva se z intervjuvanci pogovarjali, ob katerih priložnostih se fotografirajo. Ugotovili sva, da pri vseh generacijah posebne priložnosti zavzemajo posebno mesto. Vsem je skupno, da so se oziroma se še vedno fotografirajo ob rojstnih dnevih, poročnih slavjih, cerkvenih obredih (krst, obhajilo, birma) in ob razrednem fotografiranju v šoli. Poroka je bila in je še vedno dogodek, za katerega je v navadi, da se najame poklicnega fotografa, ki poskrbi za fotografiranje mladoporočencev, prič, svatov. V času porok starejše generacije druge možnosti fotografiranja ni bilo. Že v času porok srednje generacije kot tudi danes pa so obeležili oziroma obeležijo ta slavnostni dogodek s fotografijami tudi sami mladoporočenci in njihovi svatje. V preteklosti je bilo fotografiranje poroke osredotočeno na uradni del v cerkvi ali/in na matičnem uradu, medtem ko se danes ne fotografira le izbranih trenutkov. Razlike v načinu fotografiranja obstajajo tudi pri razrednem fotografiranju. Učenci in učitelji se že od nekdaj srečujejo z njim vsako leto, le da so včasih naredili samo eno fotografijo. Na njej so bili učenci veliko bolj urejeni, saj so se za fotografiranje še posebej pripravili. Oblekli so lepša, praznična oblačila, si uredili pričeske. Danes so te fotografije veliko bolj sproščene. Običaj je tudi, da se izdelata dve fotografiji, na eni se učenci držijo bolj resno, na drugi pa lahko naredijo razne smešne poze, obrazne grimase. Vsi intervjuvanci so nama pokazali rojstnodnevne fotografije. Starejša generacija ima zelo malo takih fotografij in le-te so večinoma izdelali fotografi. Srednja generacija ima v večini rojstne dneve fotografirane doma, k fotografu so jih peljali starši le ob »okroglih« štveilkah. Mlajša generacija ima vedno manj rojstnodnevnih fotografij posnetih in izdelanih v fotografskih ateljejih.

V intervjujih je beseda nanesa tudi na shranjevanje fotografij. Pogovarjali smo se, kako in čemu jih shranjujejo. Izvedeli sva, da so fotografije starejše generacije shranjevali starši, največkrat mame. Po navadi so jih shranjevale v škatle od keksov ali bonbonov, kar je bilo takrat najbolj dostopno in najlažje. Na fotografije so zapisali datume in druge podatke npr. kdo je na sliki, ob kateri priložnosti je bila fotografija narejena... Škatle so v tistem času svoje mesto našle na različnih policah, v omarah, kredencah. Še danes so nekatere fotografije starejše generacije shranjene na ta način, velikokrat tudi na podstrešjih in v kletih. Starejša generacija rada pobrska po škatlah, si ogleduje stare fotografije, ob tem obujajo spomine. Tako srednja kot starejša generacija ima veliko fotografij shranjenih v albumih. Ali so fotografije v albumih urejene, opremljene z datumom in drugimi podatki (kdo je na fotografiji, ob kateri priložnosti) je odvisno od vsakega posameznika. Nekateri so pri tem bolj vestni in skrbni in si zapisujejo prav vse, drugi imajo v albumih s podatki opremljene samo nekatere fotografije. Opazili sva tudi razliko, ki se pojavi s srednjo generacijo. Nekateri fotografije hranijo že tudi samo na telefonu ali računalniku. Med obema generacijama se je ohranila navada obešanja fotografij na steno, postavljanja fotografij na police ter shranjevanje fotografij v denarnice. Največje razlike sva opazili pri mlajši generaciji, kjer večina shrani vse fotografije na telefonih, saj so jim tako najlažje dostopne. Razvijajo jih le takrat, ko jih potrebujejo. Iz otroštva imajo shranjene tiste fotografije, ki so jih dali razviti starši in jih uredili v albume.

Vsem intervjuvancem so fotografije pomembne. Predstavljajo jim dragocene spomine. Pogovarjali smo se o tem, zakaj si fotografije shranjujejo, ogledujejo, kakšni občutki jih ob tem prevevajo. Ugotovili sva, da si jih vsi ogledujejo predvsem s svojimi najbližjimi, sorodniki in prijatelji. Starejša generacija si fotografije velikokrat ogleduje sama, lahko načrtno ali pa naključno, ko jih na primer najdejo ob pospravljanju. Nekatere fotografije vidijo vsak dan, saj jih imajo izobešene na vidnem mestu. Predstavniki starejše generacije si jih radi ogledujejo predvsem takrat, ko jih zamikajo stari časi. Za njih imajo fotografije toliko večjo vrednost,

kolikor starejše so. Po navadi se spomnijo na pretekle čase in na bližnje, ki so že umrli. Ob tem jim pogosto privrejo na plan solze. To se je zgodilo tudi eni izmed intervjuvank srednje generacije ob našem pogovoru in ogledovanju fotografij. Povedala nama je zelo lepo misel, da so fotografije zelo dragocene, saj gre za družinsko vrednost, notranje zadovoljstvo, nek vir, ki ostane. Mlajša generacija si fotografije ogleduje skoraj vsak dan, saj prihaja v stik z njimi preko mobilnih telefonov, tablic in računalnikov. Le poredko vzamejo v roke fotografije v fizični obliki. Zavedajo se, da je ob okvari ali izgubi naprav velika nevarnost tudi izgube digitalnih fotografij. Tudi mlajši generaciji fotografije veliko pomenijo. Potrdiva lahko najino hipotezo, da so fotografije univerzalna vrednota.

Nad ugotovitvami pri anketnem vprašalniku sva bili presenečeni. Predvidevali sva, da učenci naše šole pogosto delajo selfije. Izkazalo se je, da večina učencev sicer res dela selfije, vendar jih največ to počne občasno, več kot četrtnina celo zelo redko. Razmišljava, da je na te rezultate vplivalo dejstvo, da sva anketirali tudi učence prve triade. V tej triadi skoraj polovica učencev selfijev sploh ne dela. Iz ankete je razvidno tudi, da selfije dela več deklet kot fantov. Prav tako sva predvidevali, da večina učencev dela selfije z namenom, da jih objavi na družabnih omrežjih. Izkazalo se je, da največ učencev dela selfije za svoj arhiv oziroma spomin in da si z delanjem selfijev krajša čas. Približno le četrtnina učencev dela selfije zato, da jih objavi na družabnih omrežjih. Hipotezo, ki se nanaša na delanje selfijev, sva ovrgli.

Z najinim delom sva zadovoljni. Meniva, da je to področje, ki se bo v prihodnje še nadalje zelo spreminjalo, predvsem zaradi hitrega tehnološkega napredka. Zagotovo bodo te spremembe vplivale na način fotografiranja, shranjevanje fotografij in odnos posameznika in celotne družbe do fotografij .

6. LITERATURA

Ferlež, J., Fotografiranje v Mariboru: 1918-1941. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 2002

Grenoble, R., This Photo is (Probably) The World's First Selfie. Dostop: http://www.huffingtonpost.com/2013/12/05/worlds-first-selfie-1839-robert-cornelius_n_4392804.html (1. 11. 2015)

Hedgecoe, J., Sve o fotografiji i fotografiranju. Zagreb: Mladost, 1980

Leksikon Cankarjeve založbe. Dolinar, Duša, Jeraša,. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1988

Mulec, S., Fotografija. Dostop: http://193.2.157.120/~informatika/08/08DatotekeDijakovObveznaTema/08e/08e2_MulecSabina/projektna.pdf (1. 11. 2015)

Oxford Dictionaries. The Oxford Dictionaries Word of the Year 2013 is 'selfie'. Dostop: <http://blog.oxforddictionaries.com/2013/11/word-of-the-year-2013-winner/> (19. 10. 2015)

Papotnik, A., Čerin, B. Fotografija: zbrano gradivo o fotografiji. Radovljica: Didakta, 1994.

RTV SLO MMC. "Selfie" je angleška beseda leta. Kako pa bi jo prevedli vi? Dostop: <http://www.rtv slo.si/zabava/zanimivosti/selfie-je-angleška-beseda-leta-kako-pa-bi-jo-prevedli-vi/322961> (19. 10. 2015)

Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostop: <http://www.fran.si/> (2.12.2015)

Slovar slovenskega knjižnega jezika, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU - Portal BOS Dostop: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (1.11.2015)

Velika knjiga o fotografiji. Tulleken, K. (ur.) Ljubljana: Cankarjeva založba, 1979

Zajc, T., Svet selfijev, Mladina 46, 15. 11. 2013. Dostop: <http://www.mladina.si/150651/svet-selfijev/> (20. 10. 2015)

Wikipedia, The Free Encyclopedia, geslo: Selfie. Dostop: <https://en.wikipedia.org/wiki/Selfie> (19. 10. 2015)

Vse fotografije iz zasebnih zbirk informatorjev so objavljene z njihovim dovoljenjem.

7. PRILOGE

7. 1 Anketa

Sva učenki 9. razreda in pripravljava raziskovalno nalogo z naslovom Od orumenelega papirja do selfija na Pragerskem.

Prosiva vas, da nama pri tem pomagata in izpolnita anonimno anketo, ki je pred vami. Vaši odgovori nama bodo v veliko pomoč.

Navodilo: Pred odgovorom, za katerega si se odločil, obkroži ustrezno črko. Obkroži samo en odgovor, razen če je ob vprašanju podano drugačno navodilo.

1. Spol: a) Ž b) M

2. Razred: a) 2. b) 3. c) 5. d) 6. e) 8. f) 9.

3. Ali delaš selfije?

a) Da.

b) Ne.

Če si obkrožil z Da, nadaljuj z anketo.

4. Kako pogosto jih delaš? a) Vsak dan.
 b) Pogosto.
 c) Občasno.
 d) Zelo redko.

5. Zakaj največkrat narediš selfije? (*Obkroži samo en odgovor.*)

a) Da jih objavim na Facebook, Snapchat, Instagram ...

b) Ker, to počno drugi.

c) Za svoj arhiv oziroma spomin.

d) Da si krajšam čas.

e) DRUGO:_____

6. Ob kakšnih priložnostih jih narediš? (*Obkroži največ dva odgovora.*)

a) Na izletu in potovanjih.

b) Ob rojstnih dnevih in praznovanjih.

c) Ko se uredim (nova pričeska ...).

d) Ko mi je dolg čas.

f) Ob druženju s prijatelji.

g) DRUGO: _____

Hvala za Vaše odgovore in Vaš dragocen čas.

7. 2 Seznam informatorjev

Starejša generacija:

Metod Golob

Terezija Volavšek

Terezija Špec

Srednja generacija:

Oseba, ki želi ostati anonimna

Mateja Menhart

Marjetka Šetar

Mlajša generacija:

Jan Hojnik

Joshko Eberhart

Manuela Golob